

Bestemming Betlehem (1)

1 december 2024, Eerste advent

Lezing: Ruth 1

Voorganger: ds. Jaap van den Akker

KOMEN

- Welkomstwoord
- Aansteken eerste adventskaars
*Het eerste kaarsje van advent
wijst ons op Betlehem,
met Ruth en met Naomi
gaan we op weg met Hem.*
- Aanvangslied 'Kom tot ons de wereld wacht' (lied 433: 1, 3 en 5)
- Moment van Stilte
- Begroeting en bemoediging
- Psalm van de zondag Psalm 25 'Mijn ogen zijn gevestigd' (Lied 25a)
- Kyriëgebed
- Adventslied: 'Zal er ooit een tijd van vrede' (Lied 462: 1, 2 en 6)

WOORD

- Adventsproject: Bestemming Betlehem
*Gebed
Gesprek
Projectlied Ga je mee naar Betlehem*
- Schriftlezing Ruth 1:1 – 1:22
- Lied 'Het lied van de vreemde vrouwen' (tekst: Kees van der Zwaard; melodie Lied 991)
- Schriftlezing Ruth 4: 13-18 (Marieke)
- Lied 'Het lied van de vreemde vrouwen' (tekst: Kees van der Zwaard; melodie Lied 991)
- Preek
Het zijn maar vier bladzijden in onze bijbel. Het boekje Ruth. De helft van dat boekje hebben we net al gelezen. Je bladert er zo voorbij in je bijbeltje.
Het staat er ook wat kwetsbaar tussen de dikke boeken van mannenmacht.
Tussen de krachtpatsers uit het boek van de Rechters, Simson voorop. En na Ruth gaat het zelfs om de eerste koningen Saul en David uit de boeken van Samuel.
Daar tussenin staat dat dunne en kwetsbare boekje.
Een boek waar in de vrouwen de hoofdrol spelen.
De eerste mannen uit dit verhaal: Elimelech, Machlon en Kiljon zijn vooral lijdend voorwerp en in het laatste deel is Boas vooral meewerkend voorwerp, maar de vrouwen, Naomi en Ruth, zij zijn het *onderwerp* van dit verhaal met sprookjesachtige allure. De hoofdrolspelers. Naomi en Ruth tussen Simson en Saul – het is een beetje zoals Angela Merkel beschrijft in haar net verschenen biografie – hoe zij zich staande hield tussen de mannetjesputters Poetin en Trump. U mag bepalen wie er uiteindelijk meer voor elkaar gekregen heeft. Wie het echt *geschaft hat*.

Twee sterke vrouwen.
Want het boekje had net zo goed Naomi kunnen heten, in plaats van Ruth.
Naomi is steeds degene die steeds als eerste actie onderneemt.
Zij gaat met haar gezin weg uit Betlehem als een hongersnood uitbreekt.
Zij besluit terug te keren als de hongersnood in Betlehem voorbij is.
Zij zegt tegen haar schoondochters dat ze beter in Moab kunnen blijven.
Zij coacht Ruth – die toch mee gaat naar Betlehem – bij het aren rapen bij de oogst.
Zij moedigt Ruth aan, om aan te pappen met Boas.

En zij is in het laatste stukje dat we lezen de aartsmoeder die nieuw leven op haar schoot heeft. Zij laat zien dat het dunne koordje van Gods volk niet breekt, maar toekomst heeft. Zij heeft Obed op schoot, de opa van koning David.

Dit verhaal is niet zomaar een verhaaltje. Het is geen Disneyfilm – al heeft het wel die allure. Dit verhaal heeft een dubbele bodem.

Die dubbele bodem. Die diepere betekenis ontdek je als je de namen leest in het verhaal. De namen vertellen het verhaal.

Naomi betekent de liefelijke, en de liefelijk trouwt met Elimelech: Mijn God is koning betekent dat. Ze wonen in Betlehem: broodhuis.

Inderdaad een sprookjeshuwelijk. Een gelukkig huwelijk en brood in overvloed. Wat kan er mis gaan?

Nou, heel wat. Want het was hongersnood in het broodhuis – hoe is dat mogelijk. Een *contradictio in terminis*. Onmogelijk: hongersnood in het land vloeiende van melk en honing -in het broodhuis Betlehem nota bene. Ongekend.

Er is geen toekomst meer voor Israël vertelt het verhaal. Deze tijd, de tijd van de Rechters, het is de strijd dat het volk erop los leefde, het hield het met vreemde goden en werd overheerst door vreemde volkeren. Soms stond er een rechter op om het volk weer op het rechte pad te brengen, maar dat was altijd maar voor korte tijd. Het volk verliest God uit het oog. De mensen doen wat goed is in hun eigen ogen. In de bijbel weet je wat dat betekent: als je niet omziet naar je naaste, als je jezelf verrijkt ten koste van anderen, als je je heil zoekt bij andere goden, omdat je er zelf beter van wilt worden, dan gaat het uiteindelijk mis, dan snij je uiteindelijk jezelf in de vingers. En dat blijkt hier aan het begin van het boek Ruth: *Er is honger in het broodhuis*.

En we zijn nog niet klaar met de ellende. Naomi en Elimelech krijgen in de hongersnood twee zoons: Machlon en Kiljon. De zwakke en de ziekelijke. Dat voorspelt niet veel goeds.

Het gezin trekt weg uit het beloofde land, om de hongersnood.

Klimaatvluchtelingen *avant le lettré*. Op de vlucht voor honger. Weg naar een ander land, in de hoop daar een nieuw bestaan op te kunnen bouwen. Zoals de familie Babayants in de Open Hofkerk in Kampen.

Elimelech overlijdt. Hij vluchtte uit het land dat hem door God was gegeven. Zijn God was in Moab geen koning meer. Deze weg loopt dood.

Machlon – de zwakke – overlijdt en Kiljon – de ziekelijk overlijdt

Hoeveel rampspoed kan een mens overkomen...

Naomi staat symbool voor Israël. Ze is in ballingschap. Ze is het geloof in 'Mijn God is koning' verloren en ze verliest haar toekomst, haar twee zoons. Wat moet er nog van haar worden?

Noem mij maar Mara zegt ze even verderop. De bittere. Mijn leven is klaar. Ik ben verbittert.

Leuk boekje hè, Ruth. We zijn vijf verzen verder en het is totaal hopeloos.

Een asielzoeker in een vreemd land, op de vlucht voor honger, verliest alles wat haar dierbaar is. Welkom in Moab.

Maar kijk aan: er is hoop.

De mannen zijn weggevallen, maar naast Naomi zijn er nog twee vrouwen. Haar schoondochters: Ruth en Orpa.

Orpa betekent: zij die je de rug toekeert en Ruth: Zij die trouw blijft.

Ook hier vertellen de namen het verhaal.

Naomi besluit om terug te gaan naar Betlehem. Orpa keert haar de rug toe en Ruth blijft trouw. Nu wordt Ruth de vreemde in een ander land. Ze heeft alleen Naomi.

Twee vrouwen alleen - aan de goden overgeleverd. Aan de mannen met macht. Levend van liefdadigheid.

En toch: die terugkeer naar het land van Belofte is essentieel in dit verhaal.

Deze terugkeer naar het verleden, naar het land van belofte en naar de God van dat land, de God van belofte, die terugkeer naar haar verleden blijkt juist een terugkeer naar de toekomst te

zijn. Triest maakt Naomi haar laatste gang, zo lijkt het – noem mij maar Mara – als ik dan toch moet sterven, dan op mijn geboortegrond, maar die trieste laatste gang, blijkt juist een nieuw begin.

Dat blijkt aan het einde van het verhaal: Zie haar daar toch zitten, de oude Naomi en kijk wat ze op haar schoot heeft. Nieuw leven, nieuw begin, een nieuwe toekomst voor Israël. Obed – het betekent dienen. Dat is hoe er toekomst is voor Israël: door te dienen: *elkaar dienen en de God die hen heeft bevrijdt*. Dan zal het land vruchtbaar zijn. En is er nooit hongersnood.

Obed is de grootvader van David en David is de toekomst van Israël. Met die belofte eindigt dit dunne boekje.

Dit sprookje dat geen sprookje is.

Want een sprookje zou al zijn afgelopen bij het huwelijk van Boaz en Ruth. *En ze leefden nog lang en gelukkig*. Maar dit is een geloofsverhaal, dit is een Bijbelboek. Dit gaat over het echte leven. Dit is heilsgeschiedenis. Dit boek is een verhaal van hoop voor iedereen die zich verbitterd voelt als Mara. Die verliezen lijdt. Die geen toekomst ziet. God is hier in het spel. Waar het leven afgelopen lijkt. Waar je geliefden overlijden. Waar je eerst de *liefelijk* was en later de *verbitterde* werd, daar is God hard aan het werk, om het om te keren. Daar waar de weg naar de toekomst afgesneden lijkt, daar opent God nieuwe wegen. Dit is een adventsverhaal. In het duister neemt God je bij de hand naar het licht.

De adventsweken in onze kerk spelen zich af in Betlehem.

Betlehem staat symbool voor het beloofde land, voor het paradijs, voor het Koninkrijk van God. Maar Betlehem is ook als het leven zelf. Het is geen rozengeur en maneschijn. Daar waar we God vergeten, daar waar we achter andere goden aanlopen. Daar waar we denken dat we het zelf beter weten. Daar waar we vergeten waartoe we geroepen zijn, daar is het Koninkrijk ver weg. Daar ontstaat er hongersnood in Betlehem, daar vergooien we de toekomst.

Dat is wat het verhaal van Naomi ons leert.

Het is enerzijds een waarschuwing. Daar waar je Gods geboden vergeet. De opbrengst van het land niet deelt. Er niet bent voor de zwakkere in je samenleving. Daar waar je afgoden achterna loopt of ze na Baal en Astarte heten of Black Friday en Tik Tok. Waar je vergeet zelf na te denken en niet de hoop en het vertrouwen en het geloof zoekt als vaste grond onder je bestaan.

Daar waar je God uit het oog verliest dus, daar word je een vreemde in het Koninkrijk en leef je in ballingschap.

En tegelijkertijd is Betlehem een belofte. In dit Broodhuis is voedsel en genade in overvloed.

Hier mag je zijn. Met je verdriet en je bitterheid. Met je liefde en vertrouwen. Hier is Gods toekomst voelbaar en tastbaar. Hier ben je welkom als kind van God.

Laten we de opbrengst van het land delen. Laten we vieren dat we kinderen van God zijn.

Laten we de maaltijd van de Heer vieren, hier vandaag. In Betlehem, amen.

- Muzikaal intermezzo

TAFEL

- Voorbeden
- Collecte
- Nodiging
- Tafelgebed (Dienstboek 211-213)
- ONZE VADER.....
- Breken van brood en schenken van wijn
- Gemeenschap van brood en wijn
- Dankgebed

GAAN

- Slotlied 'God lof! Nu is gekomen' (Lied 438: 1, 3 en 4)
- Zegen, gevolgd door gezongen "Amen"

